

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ І МЕТОДІВ МОВНОЇ ОСВІТИ

Перспективи розвитку сучасного українського суспільства цілком справедливо пов'язують з освітою та молоддю. Молоде покоління, як основний носій потенціалу суспільства, з часом стає суб'єктом усіх соціально-економічних, політичних та суспільних перетворень, яких так потребує державотворчий процес в сучасній Україні. Сучасне суспільство, яке сьогодні прагнемо побудувати в Україні, потребує нового підходу до інтелектуального ресурсу фахівця, який може забезпечити освіта.

Наукове осмислення змін, що відбуваються в україномовній освіті, потребує врахування сучасних напрямів формування змісту і методів навчання української мови. Українське суспільство демонструє непереборне прагнення увібрати прогресивний досвід європейської і світової освіти та водночас не втратити цінних національних надбань, що стосується насамперед вищої університетської освіти. Ступінчаста система освіти в Україні (бакалавра – магістратура) вже тепер посилює міжнародну мобільність студентів, полегшує інтеграцію українських вишів у європейську систему освіти.

В Україні функціонує система безперервної мовної освіти, підкріплена виваженою мовною політикою держави, спрямованою на досконале володіння рідною мовою кожним її носієм, обов'язкове оволодіння державною українською мовою всіма громадянами (незалежно від національності, віросповідання, сфери суспільновиробничої діяльності).

На сьогодні мало наукових розвідок з вивчення досвіду викладання державних мов у країнах ЄС та, зокрема, дослідження механізму пропагування ними своїх державних мов. Хоча застосування європейської практики в українській освіті є своєчасним, особливо щодо вироблення ефективного механізму органічного впровадження державної мови у всі сфери суспільного життя. У деяких наукових працях питання української мови подається з погляду декларування її державного статусу. Так, І. Лопушинський говорить про провідну роль державної мови у вищій школі як визначального чинника формування фахівця для національної держави, здатного забезпечити функціонування української мови в усіх сферах комунікації українського суспільства, на всіх рівнях повсякденної мовленнєвої практики. Л. Бублик розглядає питання мовної політики України як необхідність популяризації української мови зовні, наприклад, через введення її викладання за кордоном, що буде також корисним для вирізнення України як самостійної держави. О.Любашенко також пише про необхідність запровадження викладання української мови за кордоном і пропонує використовувати раціональний підхід, заснований на фахових потребах мовця. Зауважимо, що у цих та інших подібних дослідженнях досі не запропоновано конкретної методики популяризації української мови, не визначено механізм державномовної політики, засади якої у прерогативі формуються саме у сфері вищої освіти і найдійовіше – через запровадження актуальних мовних дисциплін. Сьогодні в університетах українська мова засвоюється насамперед у дисциплінарному

курсі «Українська мова професійного спрямування», який потребує програмного оновлення.

Розвиток пріоритетних галузей лінгвістики вплинув на формування нових підходів як до навчання рідної та іноземної мов, так і на розвиток комунікативної й когнітивної методик. Основним завданням комунікативної методики є формування комунікативно компетентної особистості, здатної вільно й легко висловлюватися з будь-яких питань, виявляючи високий рівень мовної культури. Під когнітивною методикою вчені розуміють сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених способів і засобів опанування мовних одиниць як основи пізнання й формування концептуальної та мовної картини світу і певного результату створення образу світу в уяві кожного. За такого підходу мовні одиниці вивчають як концепти – глибинні значення розгорнутих змістових структур та особливі сигнали культурної інформації. Комунікативна та когнітивна методики доповнюють одна одну і забезпечують досягнення основної мети мовної освіти – формування й розвиток комунікативної компетенції кожного, хто вивчає мови. Сформованість компетенцій уже на молодших курсах університетів визнається умовою успішної професійної соціалізації, передумовою реалізації кар'єрних очікувань студента.

Проаналізуємо важливу складову успішної мовної освіти, а саме засвоєння мови як моделі інтеріоризації будь-якого гуманітарного знання. Мовна освіта є найпрозорішою моделлю переходу змісту знання в особистісний смисл. Українська мова в університеті вивчається і засвоюється насамперед як мова професії.

На наш погляд, причинами повільної динаміки української мовної освіти у вищих навчальних закладах залишаються: відсутність крокової (концентричної) моделі інтенсивного навчання українського професійного мовлення; слабе адаптування головних стратегій європейської мовної освіти в українському університеті; технологічна незабезпеченість ідеї безперервного навчання і перебування студента у міжкультурному мовному середовищі; пасивне освоєння тренінгових технологій та форм дистанційного навчання; відсутність єдиних параметрів вимірювання якості знань, порівняння характеристик із подібними в освоєнні англійської, німецької, французької мов.

Попри активне прагнення реформувати навчання української мови в університеті, нерозв'язаним залишається питання проектування дистанційних та повноцінних тренінгових курсів. Дистанційні курси й тренінги з мови потребують гнучких підходів і роботи цілих наукових лабораторій у межах країни. Тренінгові технології в Україні є перспективними. Такі мовні курси забезпечують інтерес до пізнання мови як інструменту впливу на людину і ситуацію, отримання досвіду ділового спілкування вже в університетській аудиторії, управління засобами мови, ведення діалогу та полілогу для прийняття рішень у командній співпраці.

Підсумовуючи дослідження, можемо констатувати, що визнання проблеми значущості української мови як міжнародного засобу спілкування неодмінно стимулює пошук шляхів її розв'язання в стінах університету

насамперед. Сподіваємося, що насправді вихід української мови за межі замкненого національного простору, створення потреби у її вивченні в Україні й за її межами, збудження інтересу світової спільноти до літературних творів, писаних українською, репрезентація найкращих зразків цієї мови у професійній діяльності майбутніх фахівців і мають бути метою нових лінгводидактичних технологій. Головним завданням української мовної освіти є входження у світовий освітній простір через модернізовані моделі навчання української мови. Щойно постане запит на українську мову як засіб отримання інформації про національні культурні надбання у міжнародному співтоваристві, одразу виникне новий контингент, для якого розроблення курсів української мови неодмінно включатиме всі поширені в Європі форми і методи навчання.